

ZAMONAVIY JAMIYATDA DIN SOTSILOGIYASI VA BAG'RIKENGLIK TAMOYILLARI (O'ZBEKISTON MISOLIDA)

Samatov Xurshid Ulmasjonovich

*Ilmiy maslahatchi Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot
texnologiyalari universiteti Samarqand filiali f.f.d. dotsent*

Quvondiqov Muhammad Dilmurod og'li

*Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari
universiteti Samarqand filiali talabasi E-
pochta: quvondiqovmuhammad07@gmail.com*

Annotatsiya. Ushbu maqolada dinning zamonaviy jamiyatdagi ijtimoiy o'rni, din sotsiologiyasi nuqtai nazaridan uning jamiyatni birlashtiruvchi va ma'naviy qadriyatlarni shakllantiruvchi omil sifatidagi ahamiyati tahlil qilinadi. Shuningdek, jamiyatda turli konfessiyalar vakillari o'rtasidagi bag'rikenglik, tinchlik va totuvlikni ta'minlash mexanizmlari hamda O'zbekistonning bu boradagi o'ziga xos tajribasi yoritib beriladi. Maqola dinni faqat e'tiqod tizimi emas, balki barqarorlik va ijtimoiy kelishuvning muhim instituti sifatida baholaydi.

Kalit so'zlar: Din sotsiologiyasi, diniy bag'rikenglik, konfessiyalararo muloqot, ijtimoiy barqarorlik, ma'naviy qadriyatlar, O'zbekiston tajribasi, ijtimoiy institut.

Abstract. This article analyzes the social role of religion in modern society, its importance as a factor uniting society and shaping spiritual values from the perspective of the sociology of religion. It also highlights the mechanisms for ensuring tolerance, peace, and harmony among representatives of various confessions in society, as well as Uzbekistan's unique experience in this area. The article evaluates religion not only as a belief system but as an important institution of stability and social cohesion.

Keywords: Sociology of religion, religious tolerance, interfaith dialogue, social stability, spiritual values, Uzbekistan's experience, social institution.

***Аннотация.** В данной статье анализируется социальная роль религии в современном обществе, ее значение как фактора, объединяющего общество и формирующего духовные ценности с точки зрения социологии религии. Также освещаются механизмы обеспечения толерантности, мира и согласия между представителями различных конфессий в обществе, а также уникальный опыт Узбекистана в этой сфере. В статье религия оценивается не только как система верований, но и как важный институт стабильности и социального согласия.*

***Ключевые слова:** Социология религии, религиозная толерантность, межконфессиональный диалог, социальная стабильность, духовные ценности, опыт Узбекистана, социальный институт.*

Din azaldan insoniyat hayotining, madaniyatining va ijtimoiy munosabatlarning ajralmas qismi bo'lib kelgan. Din sotsiologiyasi dinni faqatgina shaxsiy ilohiy e'tiqod tizimi emas, balki murakkab ijtimoiy institut sifatida o'rganadi. Zamonaviy globallashuv davrida, turli madaniyatlar, qarashlar va qadriyatlar tezkorlik bilan to'qnashayotgan bir paytda, dinning jamiyatdagi integratsion (birlashtiruvchi) hamda dezintegratsion (ajratuvchi) xususiyatlarini tahlil qilish o'ta muhim ahamiyat kasb etadi. Bu murakkab ijtimoiy jarayonda konfliktlarning oldini olish va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashning eng asosiy mexanizmi sifatida diniy bag'rikenglik (tolerantlik) tamoyillari maydonga chiqadi. Ushbu maqola dinning jamiyatdagi ijtimoiy vazifalarini hamda O'zbekiston misolida konfessiyalararo muloqot va bag'rikenglikning amaliy ahamiyatini sotsiologik jihatdan yoritib berishni maqsad qilgan.

Din sotsiologiyasi nuqtai nazaridan, din jamiyatda bir nechta o'ta muhim va funksional vazifalarni bajaradi:

- **Tashkiliy-tartibga soluvchi funksiya:** Din o'z qoidalari, muqaddas bitiklari va an'analari orqali insonlarning xulq-atvorini, jamiyatdagi axloqiy me'yorlarni belgilab beradi. U nima yaxshi va nima yomon ekanligini ko'rsatuvchi ijtimoiy nazorat vositasi sifatida xizmat qiladi.

- **Integratsion (birlashtiruvchi) funksiya:** Din bir xil e'tiqodga ega bo'lgan insonlarni yagona jamoa atrofida birlashtiradi, ularda o'zaro ishonch, birodarlik va ijtimoiy hamjihatlik tuyg'usini shakllantiradi. Taniqli sotsiolog Emil Dyurkgeym ta'kidlaganidek, din — ijtimoiy birdamlikni (solidarizm) saqlab qolishning eng kuchli va an'anaviy vositasidir.

- **Psixoterapevtik funksiya:** Din insonlarga murakkab hayotiy vaziyatlarda, ijtimoiy va iqtisodiy inqirozlarda ruhiy tasalli va umid berib, jamiyatda ortiqcha stress va tushkunlikning oldini olishga xizmat qiladi.

Biroq, ijtimoiy tahlillar shuni ko'rsatadiki, muayyan sharoitlarda din ijtimoiy ziddiyatlar va konfliktlarning manbai bo'lib qolishi ham mumkin. Diniy mutaassiblik (fanatizm), radikalizm va o'z e'tiqodini boshqalarga mutlaq haqiqat sifatida majburan singdirishga urinish jamiyatning parchalanishiga va xavfsizlikka tahdid solishiga olib keladi. Aynan shu nuqtada zamonaviy sotsiologiya va davlat boshqaruvi bag'rikenglik tamoyillariga eng kuchli "ijtimoiy immunitet" sifatida qaraydi.

Diniy bag'rikenglik — bu boshqa din va e'tiqod vakillarining qarashlari, urf-odatlar va qadriyatlariga ochiq va hurmat bilan munosabatda bo'lish, ular bilan tinch-totuv yashash qobiliyatidir. Zamonaviy demokratik jamiyatlarda din va davlat munosabatlari dunyoviylik (sekulyarizm) tamoyiliga asoslanadi, bu esa barcha din vakillarining qonun oldida tengligini kafolatlaydi.

Bu borada O'zbekistonning o'ziga xos tarixiy va zamonaviy tajribasi jahon hamjamiyati uchun muhim namuna bo'la oladi. O'zbekiston qadimdan Buyuk Ipak yo'li chorrahasida joylashganligi sababli, bu zamin sotsiologik jihatdan azaldan ko'pmillatli va ko'pkonfessiyali makon bo'lib shakllangan. Asrlar davomida islom, xristianlik, buddizm, zardushtiylik va yahudiylik kabi turli ta'limot vakillari bu hududda yonma-yon, tinch-totuv yashab kelgan.

Bugungi kunda ham respublikamizda 130 dan ortiq millat va elat vakillari istiqomat qiladi hamda 16 ta turli diniy konfessiyalar erkin faoliyat yuritmoqda. O'zbekistonda diniy bag'rikenglik shunchaki nazariy tushuncha emas, balki qonunchilik bilan mustahkamlangan va ijtimoiy ong darajasiga ko'tarilgan kundalik amaliyotdir. Konstitutsiyada vijdon va e'tiqod erkinligi qat'iy kafolatlangan bo'lib,

turli din vakillarining umumiy davlat va jamiyat qurilishida birgalikda faol ishtirok etishi, o'zaro bayramlarni nishonlashi jamiyatdagi ijtimoiy barqarorlikni ta'minlovchi eng katta ijtimoiy kapital hisoblanadi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, din zamonaviy jamiyatda o'zining dolzarbligini yo'qotgan emas, aksincha, u ijtimoiy munosabatlarni shakllantiruvchi kuchli omil bo'lib qolmoqda. Din sotsiologiyasi nuqtai nazaridan, har qanday dinda yashiringan ulkan ma'naviy salohiyat jamiyatning bunyodkorlik maqsadlariga xizmat qilishi lozim. Bu jarayonda diniy bag'rikenglik madaniyatini yoshlar ongiga singdirish millatlararo totuvlikni ta'minlashning eng asosiy shartidir. O'zbekistonning ko'p asrlik bag'rikenglik tajribasi shuni ko'rsatadiki, dinlararo muloqot va o'zaro hurmat qadriyatlari nafaqat ijtimoiy barqarorlikni saqlab qoladi, balki mamlakatning barqaror taraqqiyoti uchun mustahkam poydevor yaratadi.

ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – T.: "O'zbekiston", 2023.
2. Dyurkgeym E. Diniy hayotning elementar shakllari. – Parij, 1912. (Sotsiologik tahlil).
3. Veber M. Din sotsiologiyasi. M.: "Nauka", 1994.
4. O'zbekistonda millatlararo totuvlik va diniy bag'rikenglik. Ilmiy-amaliy to'plam. – T.: "Istiqlol", 2018.
5. Husanov B., G'ulomov V. Muomala madaniyati. – T.: "Zarqalam", 2009.
6. Berger, P.L. (1967). The Sacred Canopy: Elements of a Sociological Theory of Religion. Doubleday.